

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 19-01-2022 r.

Marcin Wiącek

V.511.5.2022.EG

Pan
Tadeusz Kościński
Minister Finansów
via ePUAP

Wielce Szanowny Panie Ministrze,

w związku z masowo napływającymi do mojego Biura skargami kolejnej grupy obywateli, która czuje się zdecydowanie pokrzywdzona regulacjami wprowadzonymi przez Polski Ład, pragnę zwrócić szczególną uwagę Pana Ministra na sytuację osób samotnie wychowujących dzieci.

Wraz z wejściem w życie w dniu 1 stycznia 2022 r. reformy podatkowej dokonanej w ramach Polskiego Ładu¹ zlikwidowano przepisy przewidujące preferencyjne opodatkowanie dla osób samotnie wychowujących dzieci². Dotychczas możliwe było skorzystanie ze wspólnego rozliczenia podatkowego z dzieckiem przez osobę samotnie je wychowującą. Zgodnie z art. 6 ust. 4 ustawy o PIT w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2021 r., na wniosek wyrażony w rocznym zeznaniu podatkowym, osoba samotnie wychowująca dzieci mogła określić podatek w podwójnej wysokości podatku obliczonego od połowy swoich dochodów podlegających opodatkowaniu. W rezultacie podatek określany był w niższej wysokości, w porównaniu z sytuacją, w której nie występowałaby tego rodzaju kumulacja podatkowa. Dodać należy, że konstrukcja umożliwiająca preferencyjne zasady opodatkowania dla tej kategorii podatników została wprowadzona jeszcze w latach 90-tych³.

Co istotne, zmiany w odniesieniu do sytuacji podatkowej osób samotnie wychowujących dzieci początkowo w ogóle nie były przewidziane w projekcie Polskiego

¹ Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r., poz. 2105, z późn. zm.).

² Uchylenie art. 6 ust. 4-4b ustawy o PIT ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych – dalej: „ustawa o PIT”).

³ Ustawa z dnia 6 marca 1993 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady opodatkowania oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 1993 r. Nr 28, poz. 127), na mocy której do ustawy o PIT dodano art. 6 ust. 4-6.

Ładu. Dopiero w toku prac legislacyjnych w Sejmie, podczas posiedzenia Komisji Finansów Publicznych niespodziewanie dodano poprawkę, w ramach której zlikwidowano dotychczasową opcję preferencyjnego rozliczenia podatku, z której mogły skorzystać osoby samotnie wychowujące dzieci⁴. W zamian za to wprowadzono ulgę na dziecko dla samotnego rodzica w stałej kwocie wynoszącej 1.500 zł⁵.

Jako uzasadnienie wskazano, że pozostawienie dotychczasowych zasad rozliczeń osób samotnie wychowujących dzieci w powiązaniu z podniesieniem kwoty wolnej od podatku oznacza, że samotni rodzice byłiby faworyzowani względem małżeństw. Podkreślono również, że obowiązujące dotychczas zasady dla osób samotnie wychowujących dzieci ograniczają zjawisko niezawierania małżeństw i brania rozwodów w celu optymalizacji podatkowej.

Z powyższego wynika, że zmiana odnosząca się do sytuacji podatkowej osób samotnie wychowujących dzieci nie podlegała żadnym konsultacjom. Taki stan świadczy o tym, że wdrażana reforma systemu podatkowego została przeprowadzona w dużym pośpiechu, bez dokonania odpowiednich analiz i oceny skutków regulacji. Na te nieprawidłowości wskazywałem jeszcze w toku trwania prac legislacyjnych nad Polskim Ładem w wystąpieniu kierowanym do Marszałka Senatu, w którym akcentowałem zasadność pozostawienia dotychczasowych rozwiązań podatkowych dla osób samotnie wychowujących dzieci⁶. Wprowadzone poprawki Senatu w tym zakresie zostały jednak odrzucone⁷.

Aktualnie, obywatele kierujący skargi do mojego Biura wskazują na to, że zostali zaskoczeni tą nagłą zmianą, niekonsultowaną społecznie, wprowadzoną w ostatniej chwili na zasadzie poselskiej poprawki. Ponadto, czują się dotknięci i skrzywdzeni tym, że ustawodawca nie wziął pod uwagę okoliczności, że grupa osób samotnie wychowujących dzieci jest bardzo zróżnicowana. Znajdują się w niej także wdowy i wdowcy, osoby, które wyszły z tzw. małżeństw „przemocowych”, a także osoby samotnie opiekujące się dziećmi przewlekle chorymi i niepełnosprawnymi. Niewątpliwie są to obywatele, którzy nie ze swojego wyboru, lecz ze względu na szczególne okoliczności, znaleźli się w trudnej życiowo sytuacji.

Skarżący wskazują ponadto, że w wyniku likwidacji preferencyjnego opodatkowania dla osób samotnie wychowujących dzieci dochodzi do nierównego traktowania rodzin niepełnych w porównaniu do osób pozostających w małżeństwie, które to mogą korzystać

⁴ Sprawozdanie Komisji Finansów Publicznych o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (druki nr 1532 i 1532-A).

⁵ Dodanie art. 27ea ustawy o PIT.

⁶ Wystąpienie do Marszałka Senatu z dnia 13 października 2020 r. (nr V.511.579.2021).

⁷ Sprawozdanie Komisji Finansów Publicznych o uchwale Senatu w sprawie ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1712).

ze wspólnego rozliczenia podatkowego. W konsekwencji sytuacja dziecka wychowywanego przez samotnego rodzica staje się gorsza, niż sytuacja dziecka wychowywanego przez obojga rodziców. Samotni rodzice nie mogą zrozumieć, dlaczego został im odebrany od dawna obowiązujący przecież przywilej podatkowy, co w efekcie może skutkować zwiększeniem ich obciążeń podatkowych. Odbierają tę zmianę jako wyjątkowo niesprawiedliwą społecznie podkreślając, iż to oni na co dzień zmuszeni zostali do ponoszenia większego ciężaru i trudu samotnego wychowania oraz utrzymania dzieci. Dodają jednocześnie, że w wielu przypadkach decydują się pracować więcej po to, aby zapewnić swoim dzieciom równy dostęp do możliwości kształcenia i rozwoju.

Ponadto w skargach kierowanych do mojego Biura obywatele wyrażają swój ogromny żal wobec nowych rozwiązań przewidzianych w ramach Polskiego Ładu, traktując je jako rodzaj „przemocy ekonomicznej” wymierzonej w najsłabszą grupę. Jednocześnie podnoszą, że zaproponowana nowa ulga w stałej wysokości 1.500 zł w dobie wzrastającej inflacji nie jest w stanie zrekompensować straty, wynikającej z likwidacji dotychczasowych zasad rozliczenia podatkowego. Dodatkowe wątpliwości dotyczą także warunków uprawniających do skorzystania z nowej ulgi dla samotnego rodzica w kontekście braku zweryfikowania niskiego limitu dochodów w kwocie 3.089 zł obowiązującego w przypadku pełnoletnich dzieci, które nie ukończyły jeszcze 25 lat i nadal się uczą⁸.

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich, pragnę wskazać, że w myśl art. 71 ust. 1 Konstytucji⁹ państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej powinno uwzględniać dobro rodziny. Natomiast rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Co istotne, szczególna pomoc, do której odwołują się ww. przepisy, powinna obejmować działania przewyższające zwykły poziom ochrony gwarantowanej konstytucyjnie. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się, że posłużenie się terminem „szczególny” odczytywać należy jako skierowany w stosunku do władzy publicznej nakaz bardziej intensywnego traktowania pewnej grupy podmiotów z uwagi na sytuację faktyczną, w jakiej się znajdują, to jest wykraczającego poza zakres zwykłego uwzględniania potrzeb tych podmiotów – por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 lipca 2014 r. (sygn. akt P 33/13), z dnia 9 lipca 2012 r. (sygn. akt P 59/11).

W związku z powyższym, chciałbym wyrazić swój sprzeciw wobec obecnego stanu prawodawstwa ukształtowanego w ramach reformy Polskiego Ładu, który zlikwidował funkcjonującą dotychczas możliwość wspólnego rozliczenia się podatkowego dla osób samotnie wychowujących dzieci.

⁸ Art. 27ea ust. 1 pkt 2 lit. c *tiret* trzecie ustawy o PIT.

⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 16 ust. 1 oraz art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 poz. 627, z późn. zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do zasygnalizowanych problemów, w szczególności proszę o wyjaśnienie, czy w ramach prac prowadzonych przez resort finansów nad pierwotnym projektem Polskiego Ładu rozważane było wprowadzenie nowych zasad rozliczeń dla osób samotnie wychowujących dzieci. Niezależnie od powyższego, zwracam się także z apelem o niezwłoczne zainicjowanie prac legislacyjnych zmierzających do przywrócenia regulacji, umożliwiającej korzystanie przez samotnych rodziców z preferencyjnych zasad opodatkowania.

Łączę wyrazy szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/